

Glosa k biografii Pavla z Janovic

ZDEŇKA HLEDÍKOVÁ

Pavla z Janovic není třeba českému medievistovi nijak představovat, jeho jméno dostatečně proslavil vizitační protokol.¹ O životních osudech tohoto aktivního duchovního však nevíme o mnoho více, než co prozrazuje protokol sám. Především neznáme Pavlovy osudy před rokem 1376, kdy se stal pražským kanovníkem.² Proto může až překvapit, když se údaje o jeho mládí objeví v literatuře z druhého konce Evropy. Takovou je seznam familiářů kardinálů avignonského období, publikovaný roku 2005.³ Autor stati, k níž je seznam připojen, Pierre Jugie, u žádných z 223 sledovaných osob nikde neuvádí jiné odkazy na prameny, z kterých své údaje čerpal, než svazky papežských register; není tedy třeba pochybovat o jejich věrohodnosti. Při bližším nahlédnutí pak zjistíme, že všechny jím vytěžené zápisy register byly publikovány už ve III. a IV. svazku ediční řady *Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia* (které autor neznal), přesto zůstaly českou historiografií blíže nevyužity. Z literatury k Pavlovi odkazuje autor jen na knihu o kancelářích a písařích

1) *Protocollum visitationis archidiaconatus Pragensis annis 1379–1382 per Paulum de Janovic archidiaconum Pragensem factae*, edd. Ivan HLAVÁČEK – Zdeňka HLEDÍKOVÁ Praha 1973.

2) Antonín PODLAHA, *Series praepositorum, decanorum, archidiaconorum aliorumque prelatorum s. metropolitanae ecclesiae Pragensis*, Praha 1912, s. 45, č. 379, uvádí u Pavla z Janovic, že byl doktorem dekretů, kanovníkem pražským 1376–1383, kanovníkem vyšehradským (bez dat), arcijáhнем pražským 1379–1383 a že zemřel 1383. Rovněž v předmluvě k edici protokolu, s. 23, uvádíme jen, že Pavel neznámo kde studoval a získal doktorát dekretů.

3) Pierre JUGIE, *Cardinaux et chancelleries pendant la papauté d'Avignon: une voie royale vers les honneurs?*, in: *Offices et papauté (XIVe – XVIIe siècle). Charges, hommes, destins. Sous la direction d'Armand Jamme et Olivier Poncet*, Rome 2005, s. 651–739, zde s. 722, č. 167.

lucemburské doby od Ferdinanda Tadrý.⁴ Mladší práce, včetně edice Protokolu, který se ovšem netýká jeho tématu, nezná.

Podle Pierra Jugie začínají doklady o Pavlovi rokem 1369, kdy je uváděn jako licenciát práv. Z údaje však nevyplývá jednoznačně, zda to bylo na právnické fakultě avignonské univerzity, jak by už pro tento rok bylo možné dedukovat z dalších souvislostí. Údaj je totiž jen excerpací jednoho z faktů čerpaných z exspektance pro Pavla z Janovic na některé beneficium v kolaci pražského biskupa z 16. června 1369.⁵ Exspektance se v krátké době, do půl roku, realizovala a Pavel z Janovic se na jejím základě stal děkanem kapituly v Týně nad Vltavou;⁶ přímo to říká provize na vyšehradský kanonikát a prebendu, uvolněnou úmrtím Mikuláše z Brna, kterou pro něj 9. ledna 1370 vydal Urban V. Nicméně počátkem následujícího roku byl Pavel z Janovic zcela jistě v Avignonu na univerzitě, neboť tam *in studio Avinionensi actu decretales legit*⁷ a roku 1372 získal doktorát práv.⁸

Není jednoznačné, že by v Avignonu proběhla celá právní studia Pavlova,⁹ byť byl význam tamní univerzity v tu dobu zřejmě větší, než se běžně bere v potaz; bezpochyby tam ale dovedl studia k nejvyššímu gradu. Onoho roku 1371 však Pavel z Janovic byl v Avignonu rovněž kaplanem kardinála Petra (Pietro) Corsini, který se za něho už na přelomu let 1370–1371 přimluvil, aby získal exspektanci na pražskou kanovníckou prebendu a případně i na dignitu.¹⁰ Před polovinou roku 1371 je pak

4) Ferdinand TADRÁ, *Kanceláře a písaři v zemích českých za králů z rodu Lucemburského Jana, Karla IV. a Václava IV. (1310–1420)*, Praha 1892 (= Rozpravy České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění v Praze roč. 1, třída 1, č. 2).

5) MBV III, ed. Bedřich JENŠOVSKÝ, Praha 1944, s. 733, č. 1123. Pavel byl v tu dobu už správcem kaple sv. Mořice na Pražském hradě.

6) Tamtéž, s. 783, č. 1169.

7) MBV IV, ed. Karel STLOUKAL, Praha 1949–1953, s. 11–12, č. 15.

8) Jako doktor dekretů uveden v listině z 12. února 1373. MBV IV, s. 361–362, č. 635.

9) Jako děkan týnské kapituly, tedy kurátního benefícia, byl přece jen vázán přísnější rezidenční povinností, než se stalo zvykem při běžných kanonikátech. Odchod na univerzitní studia byl však i v tomto případě výjimkou, která podmiňovala ordinářovu dispensi, resp. byla k ní důvodem. Pro členy avignonské univerzity platilo privilegium pětileté dispense od rezidenční povinnosti vydané 26. března 1367 Urbanem V., srov. Marcel FOURNIER, *Les Statuts et Privilèges des Universités françaises II. Avignon*, Paris 1891, č. 1251.

10) Viz poznámka 7. Pavel byl onoho 12. ledna 1371 správcem kaple sv. Mořice a týnským děkanem, podmínkou realizace práva slíbeného novou listinou ale bylo, aby děkanství uvolnil, jakmile by na základě nové exspektance získal některou prebendu v pražské kapitule. Po smrti Urbana V., v ohledu plurality beneficií přísného papeže, dostal Pavel z Janovic od jeho nástupce 5. července 1372 dovoleno podržet všechna benefícia současně, včetně vyšehradského kanonikátu (MBV IV, s. 293–294, č. 511). Týnské děkanství, právě jako kurátní beneficium, se Pavel chystal opustit až v dubnu 1373, kdy papež udělil děkanství jako v tom okamžiku rezervované beneficium Rackovi ze Sulislavi, a to na žádost pražského arcibiskupa Jana Očka (MBV IV, s. 375–376, č. 665); nicméně ještě 29. srpna 1373 Pavel stále zůstával týnským děkanem (MBV IV, s. 413–414, č. 727). – Prebenda v pražské kapitule, kterou Pavel získal na základě exspektance z ledna 1371, byla ta, která se uvolnila úmrtím Buška z Braškova, a Pavel si ji 12. února 1373 nechal znovu potvrdit Řehořem XI. (v tomto případě není přímiluva kardinála Corsiniho uvedena, Pavel už byl doktor dekretů a vyřizoval si vše sám; MBV IV, s. 361–362, č. 635). Po této prebendě pak Pavel optoval prebendu uvolněnou odchodem Vrativoje z Mlékovic a opět si ji nechal papežem potvrdit 29. srpna 1373 (MBV IV, s. 413–414, č. 727). Do této doby stále držel i týnské proboštství; důvody nejsou zjištělné, mohly jimi být nějaké právní nebo hospodářské komplikace se stavem prebendy kdysi Buškovy, spíše však šlo o dvojí linii obsazení týnského proboštství, domácí a kuriální-právní. Mezi lety 1358–1382 se totiž, byť nesouvisle, uvádí v domácích pramenech jako týnský

Pavel doložen jako exekutor exspektance pro Otu z Donína do míšenské kapituly, kterou podpořil Karel IV.; Pavel z Janovic byl při ní jako exekutor jmenován vedle dvou místních vyšších duchovních.¹¹ Jeho pobyt v Avignonu je tedy zcela jednoznačný od roku 1370. Pietro Corsini se pak za svého kaplana znovu přimluvil hned v prvních týdnech pontifikátu nového papeže Řehoře XI., aby Pavel mohl podržet všechna svá dosavadní beneficia.¹² Právě přes osobnost tohoto kardinála lze zařadit do širších souvislostí i samu přítomnost budoucího pražského arcijáhna v Avignonu.

Pietro Corsini (* ca 1335)¹³ ze vznešeného a tradičně veřejně činného florentského rodu, sám doktor dekretů, působil zprvu jako auditor sacri palatii a roku 1362 byl zvolen biskupem ve Volteře. V této hodnosti ho Urban V. pověřil legací do Říše¹⁴ a 24. ledna 1363 ho vybavil instrukcí pro jednání s Karlem IV.¹⁵ Někdy v červnu 1363 přibyl Pietro do Prahy a jednal tu ve věci anjouovsko-lucemburského spojenectví. V červenci téhož roku jel s císařem do Braniborska a pak do Vratislavi, o Vánocích se pak v Praze zúčastnil slavnostního dvora, kde Karel jeho i jeho nástupce povýšil do stavu říšských knížat s pravomocí rozsuzovat v celé Toskáně pře a apelace k říšskému dvorskému soudu. Na nunciovu prosbu pak císař zřídil ve Florencii studium generale.¹⁶ Dochovala se i řeč,¹⁷ kterou na závěr celé legace nuncijs počátkem února 1364 pronesl v Brně před mírovými jednáními s Rudolfem Habsburským. Během legace byl Pietro Corsini roku 1363 transferován k biskupství v rodné Florencii. Již jako florentskému biskupovi mu 17. března 1364 psal papež o uzavření míru v Itálii s Viscontii a pověřil ho vysvětlením věci císaři Karlovi. Nechal nunciovi na vůli, jestli se chce vrátit přímo ke kurii, nebo zajet napřed do svého nového biskupství, do Florencie.

---

probošt Sezema z Ústí. Kdy Pavel postoupil na některou dignitu pražské kapituly, jíž se bezpochyby stalo pražské arcijáhentství, není z kuriálních pramenů přímo zjištělné. Srov. však k tomu dále v textu.

11) MBV IV, s. 120, č. 203. Je možné si položit otázku, ale ne ji jednoznačně zodpovědět, jestli Pavlovo exekutorství vzešlo z propojení vztahů Karel IV. – Pietro Corsini – Pavel z Janovic, nebo snad vyplynulo z praxe angažovat pokročilejší avignonské studenty při provozu kurie, snad dokonce ve smyslu jakési praktické části nějaké závěrečné zkoušky. Podobné případy ojedinělého exekutorství některé graciální listiny lze najít i v jiných případech mladších lidí z českých zemí, kteří pobývali bez zjevného důvodu delší dobu v Avignonu a nejspíš tam studovali (matrika tamní univerzity není známa). V každém případě šlo roku 1371 o jediný případ, kdy byl Pavel z Janovic jmenován vykonavatelem některé graciální listiny, dalšími exekutorstvími už nikdy nebyl pověřen. Kerstin HITZBLECK, *Exekutoren. Die außerordentliche Kollatur von Benefizien im Pontifikat Johannes' XXII.* Tübingen 2009 (= Spätmittelalter, Humanismus, Reformation 48), takovou možnost neřeší, jelikož stanovení exekutorů listin vesměs spojuje s přáním příjemce příslušné listiny.

12) MBV IV, s. 293–294, č. 511, graciální listina z 5. července 1372.

13) Jacques CHIFFOLEAU, *Corsini Pietro*, in: Lessico biografico degli Italiani Vol. 29, 1983, s. 671–673.

14) František KAVKA, *Vláda Karla IV. za jeho císařství (1355–1378)* I, Praha 1993, s. 193. – Životopisné shrnutí v Lessico mluví o legaci, jejímž účelem byla dohoda mezi uherským králem a Karlem IV., a ročním platu 1000 zl., který Karel IV. připsal Corsinimu. Blíže se říšským záležitostem nevěnuje, zmiňuje ještě legaci Pietra Corsiniho do Anglie.

15) O legaci základní práce s edicemi dokumentů Alfred A. STRNAD, *Pietro Corsinis Legation an den Kaiserhof*, Mitteilungen des österreichischen Staatsarchivs 19, 1966, s. 1–55. F. KAVKA, *Vláda Karla IV. za jeho císařství* I, s. 198–216.

16) *Regesta imperii* VIII, č. 4002 a 4003. F. KAVKA, *Vláda Karla IV. za jeho císařství* I, s. 204.

17) Úmluvy byly zpečetěny 10. února, řeč *Integritas enim praesidentium salus est subditorum* podle Graciánova dekretu č. 5 D LXI, vydal A. A. STRNAD, *Pietro Corsinis Legation*, s. 50–55.

Corsiniovy dobré vztahy k císaři se brzy staly obecně známou věcí. Vzala je v úvahu především sama florentská komuna, která se snažila překazit sňatkové dohody mezi Habsburky a uherskými Anjouovci. Pietra instrukcí z 30. března 1365 pověřila jednáními u kurie v Avignonu, kde Corsini měl pro tento postoj získat Karla. Poukazovat měl přitom na důsledky sňatku pro poměry v Itálii, kdyby Habsburk (Albrecht) získal neapolský trůn.¹⁸ Další diplomatická aktivita Pietra Corsiniho se pak už týkala jiných zemí, hlavně Rhodu nebo Anglie, přesto zůstal v povědomí jeho okolí zafixován legátův dobrý vztah k císaři Karlovi. Při konsistoři 7. června 1370 ho ještě Urban V. jmenoval kardinálem knězem sv. Vavřince in Damaso a Pietro se poté přestěhoval do Avignonu. Roku 1374 postoupil ke kardinalátu biskupství portského a sv. Rufiny. Účastnil se pak obou konkláve roku 1378, v dubnu i v září. Údajně po volbě Klimenta VII. Pietro Corsini vypověděl, že odeslal císaři o volbě listy dva, jeden kancelářský, z donucení, a jeden tajný, vlastnoruční.¹⁹ Později o nich napsal: *Verum fuit, quod feci litteras scribi imperatori mandante Bartholomeo* [Prignano, i.e. Urbano VI.], *qui sciebat me multum notum esse imperatori; verum tamen fuit et est, quod scripsi unam cedulam manu mea propria, quam secretae inclusi in ipsis litteris, per quam imperatori notificavi, quod non adhiberetur (?) fiduciam illis, quae gesta erant, nisi quatenus expediret, quia negocium aliter se haberet, et ut in brevi ipsum informarem.* O zmíněném dalším informování už ale nevíme nic. Do Avignonu se Pietro vrátil na konci září 1381 a definitivně se tu usadil roku 1386. Od této doby až do konce života také patřil k předním zastáncům avignonské obediencie.²⁰ Zemřel tu 16. srpna 1405. Pohřben byl nejprve v augustiniánském kostele v Avignonu, později byly jeho ostatky přeneseny do katedrály v rodné Florencii.

Legace Pietra Corsiniho ke Karlu IV. je zřejmě vzdáleným pozadím odchodu Pavla z Janovic na studie do Avignonu a stejně tak se jeho konečný návrat do Čech váže na počátky schizmatu. Pavel neodešel s Corsinim hned při jeho návratu ke kurii po březnu 1364, ostatně nuncius se vracel do Florencie, kde setrval několik let, a ne přímo ke kurii. Nejranější příležitostí, kdy se Pavel mohl vydat do Avignonu, byla cesta Karla IV. 1365, kdy snad mohl být v císařově širším doprovodu. Šel tam ale studovat; avignonská univerzita začala svou přímou místní vazbou ke zde usazené kurii²¹

18) F. KAVKA, *Vláda Karla IV. za jeho císařství II*, s. 22.

19) Samuel STEINHERZ, *Das Schisma von 1378 und die Haltung Karls IV.*, *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung* 21, 1900, s. 599–639, zde s. 612, pozn. 5.

20) Je rovněž autorem traktátu *De schismate*, dochovaného minimálně ve čtyřech soudobých opisech. 21) Marcel FOURNIER, *Histoire de la science du droit en France III. Les Universités françaises et l'enseignement du droit en France au moyen âge*, Paris 1892, se věnuje avignonské univerzitě na s. 572–686. Doba od poloviny 14. století, která mě tu zajímá nejvíce, je omezena na s. 579–582. Z textu vyplývá silná závislost univerzity na místním biskupovi a její větší rozvoj až po moru 1365 a papežských privilegií počínaje Urbanem V. – Disertace Roberta CAILLET, *L'Université d'Avignon et sa Faculté des droits au Moyen-Age 1303–1503*, Paris 1907, je velmi obtížně dosažitelná a znám ji jen zprostředkovaně. Autor rovněž zdůrazňuje (s. 43–44) předkládání seznamů graduovaných a studentů primiceriem univerzity papeži za účelem udělování beneficí, a privilegium Urbana V. z 26. března 1367, jež dovolalo všem členům avignonské univerzity nerušené pětileté držení jejich beneficí bez rezidenční povinnosti. Jednoznačnou odpověď na své hypotézy jsem zatím nikde nezískala. – Nejnověji věnoval blízkým otázkám, byť poněkud staršího období, značnou pozornost Martin MORARD, *Le studium de la curie pontificale e ses maitres au temps de Jean XXII*, in: Jean XXII et le Midi, Toulouse 2012 (= Cahiers de Fanjeaux 45), s. 461–545. Z jeho důkladné pramenné analýzy však nevyplývá žádné spojení tohoto

přitahovat i Čechy asi více, než lze při absenci jejich matrik bezpečně zjistit. Pokud jde o jednoznačné zjištění doby pobytu Pavla z Janovic v Avignonu, jsme na značně nejisté půdě, která dovoluje jen dedukce. Pietro Corsini sám se z Florencie znovu přestěhoval k sídlu kurie až po svém jmenování kardinálem (po červnu 1370). K roku 1375 je tam zachycen jako držitel kardinálské librarty (zvané *Garlanderie*) ve farnosti Notre-Dame la Principale.²² Pavel z Janovic se k němu tedy mohl připojit teprve v Avignonu, což nepochybně souviselo s dávnými vztahy nového kardinála ke Karlovi a jeho okolí. Ostatně jmenovat familiáře mohl Corsini teprve po své kardinálské kreaci.²³ Pavel z Janovic tím, že se 1371 stal familiářem, a jak uvádí P. Jugie, též písařem významného kardinála,²⁴ získal vedle společenského postavení rovněž hmotné zajištění důležité pro dokončení studia až k doktorskému gradu, a to pro celý zbytek svého avignonského pobytu. Nicméně kumulace graciálních listin na beneficia, z nichž ty starší uvádějí jen Pavlovu žádost a případně osobní vyličení okolností, které by k nim měly vést, naznačuje, že Pavel z Janovic se vyskytoval v Avignonu již od roku 1369 – přinejmenším tam byl v tu dobu už dobře zorientován.

Jak dlouho Pavlův avignonský pobyt trval? Všechny výše uváděné a navzájem propojené listiny na kanonikáty a prebendy kapitul, které začínají v polovině roku 1369, předpokládají, že si je zařizoval u kurie sám. Sahají do srpna 1373. Z konce prosince 1377 jsou pak doloženy ještě tři licence vydané v jeho prospěch, tentokrát už v Římě: možnost sloužit mši před rozedněním, sloužit mši i v místech stížených interdiktum a právo přenosného oltáře.²⁵ Duchovní pobývající u kurie si je obvykle vyžadovali před nějakou delší cestou nebo před jiným možným nebezpečím, ale licence mohly být vydávány i na dálku.²⁶ Zcela bezpečným dokladem pro trvající pobyt u kurie, ať již v Avignonu nebo v Římě, být nemohou. Rovněž tu nelze použít jako bezpečnou datovací oporu uvedení jména Pavla z Janovic v prvním zápise matriky oddělené právnické univerzity v Praze, jelikož ten není

---

teologického studia při kurii s univerzitou soustředěnou na práva a tím možnost praktického propojení studentů práv s administrativně-právní činností kurie zůstává i nadále jen hypotetické.

22) Anne Marie HAYEZ, *Les livrés avignonnaises de la période pontificale* II, Mémoires de l'Académie de Vaucluse 8e série, 11, 1993, s. 52.

23) V rozlišení familiář kardinála – familiář kterékoli osoby. Pokud Pavlovo jmenování familiářem nového kardinála navazovalo na starší vztah k téže osobě ještě v hodnosti florentského biskupa, šlo by tehdy ještě o něco jiného; ale nevíme o tom nic. K tituluře *familiaris* srov. v následující poznámce.

24) V pramenech, které jsem měla k dispozici, je vždy a důsledně uvedeno pouze to, že Pavel z Janovic byl kaplanem kardinála Corsiniho, nikdy není uvedeno *familiaris* (což se nejspíš propojovalo), ani že by byl kardinálovým notářem. Písařský titul Juige zřejmě převzal od F. TADRY, *Kanceláře a písaři*, který na s. 221 uvádí, že v papežském listě z 1371 je uveden Pavel z Janovic jako kanovník pražský, kaplan a notář kardinála Petra. Ve skutečnosti je zde ve vztahu k Pietru Corsinimu uvedeno pouze to, že je Pavel z Janovic jeho kaplanem, ne že by byl jeho písařem, srov. výše, MBV IV, s. 12, č. 15. Můžeme-li titulaturu *familiaris* a *capelanus* ještě brát jako zaměnitelnou, pro fakt, že by Pavel z Janovic byl notářem Petra Corsiniho, neexistuje žádný doklad.

25) MBV IV, s. 700–701, č. 1235–1237, vesměs z 21. prosince 1377.

26) V tomto případě je třeba uvést, že právo přenosného oltáře dostal téhož dne 21. prosince i probošt kapituly Všech svatých Petr z Rožmberka (MBV IV, s. 700, č. 1234); před tím 2. prosince 1377 šlo o skupinu sedmi listin téhož typu pro Vaňka z Potštejna a moravského markrabí Prokopa (MBV IV, s. 698–699, č. 1225–1231) a těm opět roztroušeně předcházelo několik podobných licencí pro další moravské pány (MBV IV, s. 694, č. 1217, 1218, s. 697, č. 1223).

datován.²⁷ Následující zápisy v matrice pokračují od roku 1383 už pravidelně každého roku, takže by v úvahu mohl přijít kterýkoliv rok mezi rokem 1372 a 1382. Současně ale platí, že jasný doklad pro trvalý návrat Pavla z Janovic do Čech představuje až jeho vizitační protokol. Ten začíná 8. října 1379 a souvisle pokračuje do června 1380 a pak po morové pauze znovu mezi 13.–25. listopadem 1382. Pavel zemřel před 16. listopadem 1383, kdy byla znovu obsazena jeho pražská prebenda.

Podle časových údajů by však bylo možné vyslovit lákavou domněnku, že Pavel z Janovic doprovázel svého kardinála při přesunu kurie z Avignonu do Věčného města za Řehoře XI. na podzim 1376. Byl by tedy v Římě i v době volby Urbana VI. (9. dubna 1378), a snad i v čase následující volby Klimenta VII., která se konala už 20. září 1378 (a korunovace 31. října). Pak by to byl možná opravdu Pavel z Janovic, komu, jako svému familiáři pocházejícímu z Čech, Pietro Corsini po druhém, schizma začínajícím konkláve svěřil svůj dopis císaři o volbě avignonského papeže včetně vlastnoruční tajné „cedule“. Domněnku ovšem není možné podložit žádným bezpečným dokladem. Ze samého textu zmínky o poslané zprávě ostatně nevyplývá jednoznačně, že dopis s cedulí byl zaslán až po volbě Klimenta VII.; zpráva mohla reagovat už na kterékoliv stadium odporu proti Urbanově volbě a na některé jednání vedoucí k seskupení opačné skupiny volitelů. Zopakujme, že Pavlova arcijáhenská vizitace byla zahájena 8. října 1379.

Na poněkud jistější půdu se dostaneme dedukcí, jež vychází z úvahy o postupu Pavlových prebend. Exspektance z ledna 1371 zaručovala Pavlu z Janovic možnost získat i dignitu pražského kostela, doklady však existují jen pro získání kanovnické prebendy. Pražským arcijáhнем, jímž se nakonec Pavel stal, byl až do počátku roku 1379 Půta z Potštejna;²⁸ ten své arcijáhensství vizitoval asi v letech 1378 až začátkem roku 1379.²⁹ Pavlova vizitace začala 8. října téhož roku, a tak jeho postup na arcijáhenskou dignitu patří do druhého či třetího čtvrtletí toho roku. Tím se maně vracejí souvislosti účasti Pavla z Janovic při přesunu kurie do Říma, k níž došlo 13. září 1376. Tři licence z 21. prosince 1377 si Pavel vyžádal už v Římě snad opravdu s perspektivou návratu do vlasti. Přijmeme-li však, že snad byl v Římě se svým kardinálem ještě v době volby Urbana VI. a že to snad byl opravdu on, komu Pietro Corsini svěřil svůj list a „ceduli“ pro Karla IV., musíme ještě zvážít, zda byl Pavel rovněž ve Fondi během volby Klimenta VII.: pak by odcházel do Čech až po 21. září 1378. Pokud byl dopis sepsán už v době po některém stadiu jednání a seskupování protiurbanovské strany,

27) *Album seu Matricula facultatis iuridicae Universitatis Pragensis ab anno Christi 1372 usque ad annum 1418*, Pragae 1834 (= Monumenta Historica Universitatis Carolo-Ferdinandae Pragensis II/1–2); jméno Pavla z Janovic je zapsáno na prvním místě seznamu graduovaných, s. 1.

28) A. PODLAHA, *Series*, č. 360, uvádí „v letech 1369–1378“ pouze s odkazem na V. V. Tomka. Doklad v pramenech se mi nepodařilo nalézt. Ke zde užitému posunutí proti Podlahovým údajům do následujícího roku 1379 srov. v další poznámce.

29) *Protocollum visitationis archidiaconatus Pragensis*, s. 20. Právě odkaz na Půtovu vizitační návštěvu v Oleškách na Říčansku, k níž muselo dojít začátkem roku 1379, je zřejmě posledním údajem, který ho zachytil jako živého. Na s. 302 edice vypověděl 15. dubna 1380 v Oleškách ... *coadiutor... plebani in tercio anno...*, *quod ante unum annum in visitacione proxime preterita...* Vizitace se tedy konala přibližně v dubnu 1379 a v říjnu téhož roku začal svou vizitaci Pavel z Janovic.

přicházel by v úvahu nejspíš přelom července a srpna 1378.³⁰ V každém případě Pavel z Janovic neodcházel od kurie ve vlastním zájmu a nikoliv ještě jako pražský arcijáhen, tím byl dosud jeho předchůdce Půta z Potštejna. Po Půtově úmrtí někdy po dubnu 1379 uplatnil Pavel z Janovic svou exspektanci na dignitu a rychle se ujal nástupnictví v pražském arcijáhenství; při procesu si bezpochyby zařizoval vše sám a už v říjnu téhož roku zahájil vlastní vizitaci. Pražské prostředí a postoj arcibiskupa Jana z Jenštejna ke schizmatu pak definitivně ukončily Pavlovy náběhy ke kuriální kariéře, pro niž bývaly služby či členství ve familii některého kardinála spolehlivým předstupněm.

Bezpečnější odpověď na otázku, dokdy se Pavel z Janovic zdržoval v Avignonu a při kurii, jestli jen do složení doktorátu, resp. do srpna 1373, nebo oklikou přes přesun kurie do Říma až do začátku schizmatu, tedy musí zůstat zodpovězena zatím jen hypoteticky. Sama považuji za nejpravděpodobnější jeho odchod do Říma ve familii kardinála Corsiniho a pak odtud roku 1378 do Čech přibližně na přelomu července a srpna, nejspoději po volbě Klimenta VII. Přechodný pobyt Pavlův v Praze, nejspíše kolem roku 1373 při převzetí pražské prebendy, není ovšem vyloučen. Rozdílný vztah k římské nebo avignonské obedienci, jak se vyvinul v Praze na jedné a u kardinála Corsiniho na druhé straně, pak způsobil, že Pavel z Janovic už v Praze zůstal a na základě starší exspektance získal záhy uvolněnou arcijáhenskou dignitu v pražském kostele; tehdy se také nechal nejspíš zapsat jako člen právnické univerzity do její matriky.

Na závěr ještě dvě poznámky. U člověka typu Pavla z Janovic, proslulého svou poctivou reformní činností, z níž vzešel vizitační protokol, může až překvapit řada paralelně držených beneficí a protahování jejich postoupení ve prospěch někoho jiného, jak tomu bylo během Pavlova avignonského období. To však jen ukazuje, jak samozřejmým takové jednání bylo, a to v obou možných směrech: vizitační činnost Pavlova byla součástí povinností každého, kdo držel určitý typ kurátního benefícia, a plnění těchto závazků ve smyslu realizace trvalého imperativu reformní činnosti považoval vzdělaný Pavel z Janovic za samozřejmé. Patřila k tomu i písemná forma zachycených výsledků. Takový postoj přijal za svůj během svého dlouhého pobytu a studií v Avignonu v době Urbana V. Paralelně se mu u kurie stala samozřejmou i nutnost právního zajištění každého kroku, který vyplýval ze složitých a vzájemně propletených příkazů, jež měly ze všech stran zajistit nenapadnutelné držení kteréhokoliv benefícia.³¹ Takto jednat se pro něj stalo prvotním příkazem vyplývajícím z pevného přesvědčení, že tím (on sám i celek duchovenstva) přispívají ke kýženému pořádku, a tím k reformě. To platí zvláště pro dobu Urbana V.

Druhá poznámka: Pavel z Janovic byl téměř jediným Čechem, o němž bezpečně víme, že se v průběhu 14. století stal familiárem, přesněji kaplanem, některého

30) Ze souvislosti jednání protiurbanovské strany. Dobrý souhrn Karl August FINK, *Das abendländische Schisma und die Konzilien*, in: *Vom kirchlichen Hochmittelalter bis zum Vorabend der Reformation*, Freiburg i. Br. 1968 (= *Handbuch der Kirchengeschichte*, hg. von Hubert Jedin, Bd. III/2), s. 490–508.

31) K protahovanému uvolnění týnského proboštví srov. pozn. 10. Šlo-li vskutku o onen důvod Pavlova jednání, jak byl naznačen, pak i to vyplývalo z postoje uznání svrchovaného a samozřejmého respektu k právnímu řádu zaštiťovanému kurií; Pavel v něm hrál roli jakéhosi nárazníku a kontinuity právního nároku do budoucna.

kardinála, zatímco doklady o familiářích papežových jsou mezi duchovenstvem českých zemí přece jen častější. Druhý z kardinálských familiářů, o němž se dochovala zmínka, je poněkud záhadný, nicméně stojí za uvedení, že šlo opět o vztah vůči kardinálovi Pietrovi Corsinimu. Familiářem byl Konrád Jindřichův z Budějovic, kterému Urban VI. hned 30. dubna 1378 vydal exspektanci do pražského kostela.³² Osud Konráda z Budějovic zůstal pod vlivem schizmatu ještě výrazněji a natrvalo spjat s Pietrem Corsinim; jeho pokus získat v Čechách nějaké beneficium³³ vyzněl proto naprázdno a on sám zmizel z našeho dohledu někde v Itálii nebo Avignonu.

SUMMARY

Gloss on the biography of Pavel of Janovice

The impetus for this study was the work by Pierre Jugie (*Cardinaux et chancelleries pendant la papauté d'Avignon: une voie royale vers les honneurs*), in which also the later archdeacon of Prague Pavel of Janovice is mentioned among those familiar with Cardinal Pietro Corsini. The Czech literature up to now had known the documents on Pavel's life only from 1376. With the full utilization of the papal registers from which Jugie worked, and the domestic Czech sources, it was possible to arrange Pavel's fates in more detail at least from 1369, when he was already in Avignon; he acquired a doctorate in law there in 1372. His departure for Avignon was a reaction to the legation of Pietro Corsini at the court of Charles IV (1363–1364), whether he left directly with him or a year later accompanying Charles IV on his journey to Avignon.

He is listed as a familiar of Cardinal Corsini from 1371; he left with him and the whole curia for Rome most likely in 1376. Pietro Corsini participated in both papal elections in 1378; he supposedly wrote an official report on the second one for Charles IV to which he attached a private message. Through a comparison of the times of the elections and the documents of benefices gradually acquired by Pavel of Janovice, the study deduces that the bearer of Corsini's letter and private supplement was likely Pavel. The subsequent tendency of the Czech lands to Roman obedience and the continuation of Pietro Corsini in obedience to Avignon prevented Pavel of Janovice from returning to his cardinal and thus also a potential career at the curia.

Pavel of Janovice is the only member of the Czech clergy who was undoubtedly a familiar of any cardinal; his younger companion, Konrád of Budějovice, might have also been a familiar of Cardinal Corsini, but he never returned to Bohemia and as a partisan of Avignon obedience he was never accepted in the Prague Chapter.

32) MBV V, s. 18–19, č. 2. Jedním z exekutorů listiny, jmenovitě uvedeným až v Cod. XIII archivu pražské metropolitní kapituly, který zachycuje přijímání kanovníků pražské kapituly od přelomu sedmdesátých a osmdesátých let, byl arcijáhen Pavel z Janovic; ten 12. července 1380 přijal pro Konráda tehdy uvolněnou prebendu, ale s prohlášením, že tento akt se stane neplatným, pokud by se zjistilo, *quod d. Petrus, episcopus Portuensis, cardinalis Florentinus, et prelibatus d. Conradus de Budweys, suus familiaris commensalis, adhesissent et adherent Roberto Gebenensi, antipape...* Konrád z Budějovic byl zřejmě již delší čas familiářem Petra Corsiniho, alespoň na to ukazují jeho beneficia ležící vesměs jen v severní Itálii (dokonce v diecézi Fiesole, jež sousedila s florentskou, a v jižněji ležící diecézi Veroli). Z té doby se Konrád zřejmě musel znát i s Pavlem z Janovic. Pozoruhodné je jakési české nástupnictví kardinálových familiářů a jejich případná soudržnost i po delší době, jak by to mohlo naznačovat Pavlovo exekutorství. V tomto případě však už nešlo o výkon kurií stanoveného exekutorství, ale o subexekutorství v zájmu kapituly, protože jedním z příjemců původní papežské exekutorské listiny byl děkan vyšehradský, tedy Kuneš z Veselé, a kapitula proto jmenováním svého exekutora sáhla po vlastním řešení. Pierre Jugie ve svých výše citovaných údajích k Pavlu z Janovic jako familiáři zjevně neporozuměl složité pražské situaci, kterou Cod. XIII. zachytil.

33) Srov. v předcházející poznámce.